

покликані дати учням суму знань про релігію та її значення в житті держави й українського народу. Запровадження „Християнської етики” у загальноосвітній школі за всіх невдач і позитивів не є перспективним шляхом співпраці церков і світської освітньої системи. На сучасному етапі можна висловити побажання доповнити ряд гуманітарних дисциплін шкільного курсу напрацюваннями з даного предмету.

Кардинал Любомир Гузар наголошує на тому, що християнська етика є предметом лише інформативним. „Християнська етика – це засади християнської культури України. Діти повинні знати, на яких засадах виросла духовність нашого народу, як християнство впливало на розвиток культури”. Кардинал вважає також необхідним та правильним те, що „священники повинні контактувати із школою: підтримувати тісний зв’язок із учителями й дітьми”, але він не надає цьому головної уваги, адже „катихизація належить компетенції парафії”, а тому першочерговим завданням Церкви є намагання „формувати католицькі школи, розвивати католицьке шкільництво” (Слово кардинала Любомира Гузара до учасників Собору Стрийської єпархії // Церква і соціальні проблеми. – Стрий-Моршин-Львів, 2002. – С.25).

Церква усвідомлює необхідність звернути увагу на відкриття навчальних закладів, що практикується у державі, під власним патронатом, зробити рекламу такої освіти та показати її доцільність і переваги порівняно з іншими навчально-виховними інститутами. Це знімає цілий ряд проблем і дозволяє в сучасних умовах здійснювати свою просвітницьку діяльність. Церковні освітні заклади, як і інші недержавні навчальні установи, будуть бажаними для певного прошарку людей [Бондаренко В.Д. Духовно-моральний потенціал Церкви. – С.52]. Духовна освіта і виховання можуть постати в сучасному громадянському суспільстві лише подолавши всі суперечності, що її зумовлюють. В Україні може поступово виокремитись система релігійних загальноосвітніх шкіл, робота яких буде співзвучна з вимогами соціального середовища, а відповідальність за їхню роботу нестиме як Церква, так і держава.

Щоб знайти шляхи виходу з посталої проблеми, потрібен неупереджений і глибокий діалог між науковцями і педагогами, представниками державної влади і церкви. Необхідно провести велику роботу по консолідації зусиль на подолання міжконфесійних протиріч, наукового визначення та обґрунтування запропонованих проектів. Цілком очевидно, що механічне поєднання сучасних цивілізаційних стандартів та духовних і моральних цінностей християнства матиме свої певні негативні наслідки.

4

Моральне виховання потребує християнську етику

Ісиченко Ігор, архієпископ

ЧИ НАВЧАТЬ ВІРИТИ В ШКОЛІ?

В наш час ще не зникла категорія людей, які певні у безмежному виховному потенціалі школи. Особливо ця віра властива для не вельми активних священнослужителів, котрі пов’язують надії на воцерковлення молоді з обов’язковим навчальним предметом – “Основами православної культури”, “Християнською етикою”, а ще краще – просто “Законом Божим” чи “Катехизисом”. Мовляв, досить дітям вивчити теорію віри, і вони відразу стануть практикуючими християнами.

Немає мови, вивчати в державній школі валеологію, дарвінізм, але не мати можливості знайомитися з основами християнської віри – це елементарне порушення конституційних засад демократичної держави, обмеження свободи совісті. І за реальну рівність прав християнської частини громадян України із атеїстами ще треба боротися. В тому числі й в освітній мережі, керованій соціалістами. Сам Христос спонукає нас до цього словами: “Пустіте дітей, щоб до Мене приходили, і не забороняйте їм, бо таких Царство Боже” (Лк. 18:16).

Та при цьому не можна тішити себе ілюзіями щодо перспектив шкільного виховання. Можна пригадати власний приклад: чи нас, коли ми вчилися в школі в 50-і, 60-і або 70-і, зуміли переконати в правдивості комуністичного раю? Чи ми вірили в економічний геній Хрущова, літературний талант Брежнєва, політичну мудрість Черненка? Школа виховувала циніків, даючи приклад подвійних стандартів у демагогічних промовах та в реальні поведінці. Навряд чи це спостерігалось тільки в минулому сторіччі. Пригадаймо, якою поставала духовна школа в творах Анатолія Свидницького, Івана Нечуя-Левицького або росіянина Миколи Пом’яловського. А скільки більшовицьких активістів вийшли з коридорів бурси!.. І Вольтер, і Лео Таксіль втратили віру в єзуїтській школі.

Польські сусіди могли б розповісти нам багато цікавого про

досвід запровадження релігії в загальноосвітній школі з приходом до влади “Солідарності”. Діти тих, хто линув на півзаборонену катехизацію до костелу, як на свято, сприйняли релігію за звичайний формальний предмет. Предмет, на якому обмінюються записками з сусідкою, який прогулюють, за який дістають незадовільні оцінки. Де й поділася романтика часів “комуни”! А разом з тим несподівано почала спадати і традиційна польська релігійність.

Школа ніколи не замінить Церкву. Найкращий учитель не зможе компенсувати пастирську недбалість. Маскування або прикрашання суспільних хвороб формує циніків і демагогів, які легко змінюють комсомольську риторику на православний фундаменталізм. Країна, чужа євангельській правді, може лише профанувати християнські цінності, маскуючи розмовами про них свої недуги. Хіба важко уявити, як вчительці християнської етики батьки приносять цукерки з шампанським, щоб не зіпсувала дитині атестат?

Запровадження в шкільну систему освіти елементарних богословських курсів має сенс лише як складник радикального оновлення її стратегії поряд із відмовою від уніфікації, від диктату державного центрального управління. Віра та вивчення її основ мають увійти в свідомість учнів як один із засобів реалізації великого дару свободи, що визначає унікальність людини у Всесвіті. Вирішувати, чи вивчатимуть їхні діти основи своєї віри, мають батьки, а не Президент, міністерство чи дирекція. Або й самі повнолітні учні.

Оптимальним шляхом розвитку освітніх закладів могло бути стимульоване державою розширення мережі приватних, у тому числі й церковних, шкіл, ліцензованих Міністерством. Достатня гнучкість програми дозволяла б у цих школах визначати, чи вивчатимуть учні “Етику віри”, чи просто етику, чи ж “Закон Божий” або навіть окремі предмети богословського циклу. Але ні в якому разі не можна допустити, аби молода людина сприймала елементарні уроки віри як спроби диктату над її сумлінням, нав’язування їй архаїчних традицій і звичаїв, втручання до внутрішнього світу. Вчитель релігії покликаний бути помічником на шляху юної особистості до Бога.

Найбільша небезпека криється в авральному способі запровадження нового курсу, відсутності програм, підручників, викладачів. “Вчити погано” – далеко не завжди краще, ніж “нічого не вчити”. І хоча не можна виключати небезпеки того, що гарна ідея втоне в дискусіях, семінарах і круглих столах, кулуарність і поквашливість її реалізації неприпустимі. Безумовно, слід подбати про захист прав релігійних та світоглядних меншин, передбачити альтернативні предмети

для їхніх представників. Але не можна, запобігаючи перед одиницями, нехтувати громадянськими правами більшості населення України, міцно закоріненої в християнській традиції.

Залякування тим, що викладання в школах релігії провокуватиме міжконфесійні конфлікти, справедливе лише частково. Адже добре відомо, що релігійні конфлікти розпалюються в наші дні найчастіше політиками, далекими від віри і Церкви. Тож знайомство з правдивими відомостями про Бога, про Церкву, про молитву швидше запобігатиме безглуздим сваркам, котрі часто нагадують конфлікти персонажів Джонатана Свіфта. Коли навчальний курс підноситиме учня до світлих просторів Богопізнання, темні провалля людських амбіцій залишаться далеко внизу й виглядатимуть дивними й потворними виразками. Дурнів же й провокаторів взагалі не можна пускати до школи.

*Передрук з газети «Наша віра»
за липень 2005 року*

Армор А.

БИБЛИЯ И ВОСПИТАНИЕ ХАРАКТЕРА В ШКОЛАХ И УНИВЕРСИТЕТАХ

Цель данной статьи – рассказать о развитии сотрудничества с российскими преподавателями в течение последних десяти лет в рамках оказания помощи по методике использования Библии с целью включения этики и уроков по воспитанию характера в учебный процесс в школах и высших учебных заведениях.

С 1998 года во все школы и общественные библиотеки трех регионов Западной Сибири – Алтая, Омской и Новосибирской областей – были переданы Библии и сопутствующая литература. Эти школы ежедневно оказывают влияние на жизнь свыше миллиона учащихся. Также был разработан и специальный курс по воспитанию характера, который мы включили в учебный план начальных и средних школ, институтов и университетов, детских домов и летних оздоровительных лагерей. В дополнение к этому, начиная с 2004 года, учителям, желающим получить более глубокое представление о Библии и о том, как можно использовать содержащуюся в ней информацию на занятиях, были предложены недельные семинары.